



**מכון ון ליר בירושלים**

**THE VAN LEER JERUSALEM INSTITUTE**

**معهد فان لير في القدس**

**תנועות דתיות חדשות בישראל: ניאו-שמאניזם**

**אוגוסט 2016**

**[www.meida-center.org.il](http://www.meida-center.org.il)**

## מבוא ותקציר

## כללי

ניאו-שמאניזם הוא תופעה דתית עכשווית, המתקיימת רובה ככולה במערב וככזו היא נבדלת מן ה-'שמאניזם' המתקיים בתרבויות ילידיות. תרבויות אלה מעמידות במרכז את השמאן, הנתפס כדמות מתווכת בין האדם ובין ישויות על-טבעיות באמצעות שינוי מצבי תודעה. הניאו-שמאניזם מנכס את רעיון השמאן וחלק מן הפרקטיקות הריטואליות של השמאניזם.

ראשיתו של הניאו-שמאניזם בפועלו של האנתרופולוג האמריקאי מייקל הארנר, בשנות ה-80 של המאה הקודמת. הארנר ביקש לזקק מתוך מגוון פרקטיקות שמאניות טכניקות ריפוי שיתאימו לקהל מערבי. בהתאם הניאו-שמאניזם הוא אקלקטי באפיו ומשלב אמונות וטקסים בהשראת תרבויות ילידיות שונות. הניאו שמאניזם מתאפיין באמונה בקדושת הטבע ובדגש על התפתחות רוחנית-אישית. השילוב בין שני המוטיבים הללו בא לידי ביטוי, בין היתר, בתפיסת עולם הנוטה להקנות ערך חיובי לנשיות, לאימהות ולקשר שבין האדם ל-'אימא אדמה'.

הפרקטיקה הניאו-שמאנית מתמקדת בעריכת טקסים המתקיימים לרוב בטבע ועשויים לכלול הדלקת מדורה, שירה, תיפוף ושימוש באביזרים פולחניים שונים, כגון לבוש מיוחד.

## ניאו-שמאניזם בישראל

ראשית הפעילות הניאו-שמאנית בישראל היא עם כניסת תרבות העידן החדש, בשנות ה-90 של המאה הקודמת. בדומה לחבריהם בעולם, הניאו-שמאנים הישראלים מאמינים בקדושתו של הטבע ונוטים לתפוס את אמונתם במונחים מסורת, או דרך חיים ולא כדת. עם זאת, ניתן למצוא לעתים בפעילותם שילובים בין מוטיבים יהודיים ובין רעיונות ניאו-שמאניים.

קשה להתייחס לניאו-שמאניזם בישראל כ-'תנועה', או 'ארגון', מכיוון שהפעילות מתקיימת בקבוצות רופפות, לעתים 'אד הוק' לצורך סדנה או טקס מסוים ולעתים גם באופן פרטני. הפעילות מתרחשת סביב דמויות מרכזיות - השמאנים, ישראלים אשר עברו הכשרות וחניכות שונות במרכזים שונים ברחבי העולם והם חולקים את הידע שברשותם באמצעות סדנאות, טקסי ריפוי, טיפול פרטני וקורסים להכשרת שמאנים.

בארץ פעילים שני מרכזים ניאו-שמאניים בולטים – מרכז 'אומטה' בכפר ורדים, המופעל על-ידי בני הזוג טרה-לב נאור ודב טרובניק וכן מרכז 'מעוף מקודש', הקטן יותר, של בני הזוג יוסי יהלום ואורלי ניסן-יהלום.

'מרכז אומטה' בכפר ורדים הוא הוותיק בארץ. המרכז מקיים סדנאות, טקסי ירח מלא, מפגשי ריפוי ואף מסעות שמאניים בחו"ל. במרכז פעיל גרעין של משתתפים קבועים וסביבם קהילה רחבה יותר שאיננה נוטלת חלק באירועים באופן קבוע. בני הזוג טרובניק ולב נאור, העומדים בראש המרכז, מפעילים גם קבוצת פייסבוק פופולרית בשם 'שמאניזם בישראל ומרכזים את הרשת של ה-אימא'. רשת זו היא קבוצה של אנשים המעבירים זה לזה את 'כוחה' של ה-אימא, שהיא בעיניהם אנרגיה נשית-אימהית המועברת מאדם לאדם באופן טקסי.

בני הזוג יהלום, הפועלים בטבעון, מפעילים את מרכז 'מעוף מקודש'. בני הזוג עורכים טקסים פתוחים לקהל, קורסים וסדנאות וכן עוסקים בעבודה טיפולית-פרטנית בטכניקות שפיתחו בעצמם, תוך שילוב של הילינג ותקשור.

לצד המרכזים פועלים שמאנים יחידים המציעים טקסים, סדנאות וטיפול פרטני. המרכזים הניאו-שמאניים, והיחידים הפועלים בתחום, נוכחים ברשת האינטרנט ומשווקים סדנאות, טיפולים, מפגשים פרטניים ומוצרים באמצעות אתרים ודפי פייסבוק.

הניאו-שמאניזם סוקר בתקשורת הישראלית מספר פעמים, אך למעט התמקדות מסוימת במאפיינים 'קוריוזיים' (כגון הלבוש הטקסי), אין המדובר בסיקור שלילי או ביקורתי במיוחד. כמו כן, לא ידוע על פעילות אנטי-כיתתית כלשהי נגד ניאו-שמאנים בארץ ואף לא על פעילות מוסדית או משפטית נגדם.

יצוין כי דו"ח זה מבוסס ברובו על מקורות מספרות מחקרית ומידע זמין ברשת האינטרנט. במסגרת כתיבת הדו"ח נעשה ניסיון לראיין חברים מקבוצה זו, אך ללא הצלחה.

## תוכן עניינים

1.....	מבוא ותקציר	
4.....	תנועות דתיות חדשות בישראל: ניאו-שמאניזם	
4.....	כללי	1.
4.....	שם התנועה	1.1.
4.....	היסטוריה	1.2.
4.....	ניאו-שמאניזם בישראל	2.
5.....	מרכז אומטה	2.1.
9.....	מרכז מעוף מקודש	2.2.
11.....	מרכזים קטנים ויחידים העוסקים בניאו-שמאניזם	2.3.
12.....	סיקור עיתונאי בארץ	3.
13.....	ביקורת נגד התנועה	4.
14.....	ביבליוגרפיה וספרות מחקרית על התנועה, בארץ ובעולם	

## תנועות דתיות חדשות בישראל: ניאו-שמאניזם

### 1. כללי

#### 1.1. שם התנועה

שמאניזם, שמאניזם אתני, שמאניזם מודרני, ניאו-שמאניזם, שמאניזם אורבאני, Core Shamanism.

באופן כללי יש להבחין בין השמאניזם ה-'קלאסי' המתקיים בתרבויות ילידיות, למשל בקרב שבטים ילידיים בסיביר או בצפון ודרום אמריקה (להלן: שמאניזם) לבין שמאניזם כפי שהוא מתקיים בעשורים האחרונים במערב (להלן: ניאו-שמאניזם). דו"ח זה מתמקד בניאו-שמאניזם. הניאו-שמאניזם המערבי מנכס את הפרקטיקות הריטואליות של השמאניזם תוך שהוא משלב את האמונה בקדושת הטבע עם השאיפה להתפתחות רוחנית אינדיבידואלית. הטקסים הניאו-שמאנים נערכים על ידי השמאן וכוללים על פי רוב מרכיבים פולחניים כדוגמת הדלקת מדורה, תיפוף, ריקוד, הכנת מסכות טקסיות ועוד (Bloch, 1998). השמאן הוא מומחה דתי הנתפס כבעל יכולות תיווך בין האדם לבין כוחות וישויות על-טבעיות, בדרך כלל על ידי כניסה למצב תודעה אחר, כלומר טראנס. הוא משתמש ביכולות אלה ומתעל אותן לטובת ריפוי וחיזוי העתיד.

#### 1.2. היסטוריה

בעולם: היווצרותו של הניאו-שמאניזם במערב מיוחסת לאנתרופולוג האמריקאי מייקל הארנר, אשר פעל בתחילת שנות השמונים של המאה ה-20. הארנר ביקש לזקק ולסנתז את הלזז של פרקטיקות שמאניות שונות לתוך טכניקת ריפוי אחת ולהתאימה לקהל מערבי. בכך, יצר הארנר מעין שמאניזם אוניברסאלי (Core Shamanism). לריטואלים הניאו-שמאניים אופי אקלקטי. הם משלבים בין פרקטיקות השאובות ממסורות תרבויות שונות, כדוגמת פרקטיקות שמאניות מדרום אמריקה, פרקטיקות ילידיות מצפון אמריקה ולעיתים אף פרקטיקות הלקוחות מהינדואיזם ובודהיזם כדוגמת מדיטציה או יוגה (Sanson 2009; Mayer, 2008). הריטואלים הניאו-שמאניים הנערכים על ידי השמאן יכולים להיערך באופן פרטי או קבוצתי. על פי רוב מטרת הריטואל היא ריפוי (Healing) של האדם ו/או הסביבה.

### 2. ניאו-שמאניזם בישראל

הניאו-שמאניזם בישראל קשור באופן הדוק לתרבות העידן-החדש, אשר חדרה לחברה הישראלית בשנות ה-90 של המאה ה-20. השמאנים בישראל מאמינים בקדושת הטבע ובמקומו של האדם בתוכו, ומציגים את אמונתם כמסורת או כדרך חיים, להבדיל מדת. עם

זאת, במקרים מסוימים ניתן למצוא שילובים בין ניא-שמאניזם לאלמנטים יהודיים (Ruah-Midbar, 2012).

בארץ פועלים כיום שני מרכזים שמאניים עיקריים: 'מעוף מקודש' ו-'אומטה'. מלבדם פועלים באופן אינדבדואלי עוד מספר שמאנים, בין הבולטים ניתן למנות את תומר פיין, נטע אלון ואייל קופליס.

## 2.1 מרכז אומטה

מרכז אומטה<sup>1</sup>, המתאר את עצמו כ-"מרכז הכשרה למציאת נתיב הנשמה להולכים בדרכי אמא אדמה על פי המסורת השאמנית והדרכים העתיקות", הוקם על-ידי בני הזוג דוב טרובניק וטרה לב-נאור. השניים קיבלו את הכשרתם השאמנית בארצות הברית במרכז בשם "Wolf Clan Teaching Lodge". המרכז ממוקם בגליל, ביישוב כפר ורדים, ומרבית טקסיו הגדולים מתקיימים בהר מירון. מרכז אומטה מהווה המשך ישיר לקבוצה קודמת של בני הזוג בשם 'הרוח הגדולה', שפעלה בדרום הארץ.

### מנהיגות

כאמור, את הקבוצה מנהיגים דוב טרובניק וטרה לב-נאור. טרובניק הוא בן זוגה של טרה לב נאור והיה בעבר אסיסטנט שלה. באתר המרכז טרובניק מתואר כ-"כלי שרת בידי ה-אמא הגדולה של כולנו". לטענת טרובניק הוא מתקשר מספר ישויות שמאניות חסרות גוף, בינהן ישות בשם 'אבן אדומה מנוקדת', את 'עורב לבן' – מרפא שמאני מתרבות המאיה ואת 'רוקדת בסערות', האחראית על הטקסים הקשורים לתרבות למוז'ה (יבשת מיתית שלכאורה שקעה בים). במהלך הטקסים של המרכז ובטיפולים אישיים של אומטה הישויות מעבירות למשתתפים מסרים באמצעות טרובניק. באתר המרכז מצוין כי טרובניק עבר הכשרה אצל אנשים רבים, שכללה "עבודה עם סבתא טווילה ניטש משבט הסניקה האינדיאני, סבתא קיטי משבט הלקוטה, סבתא נניקי, שנתנה לו שירי עוצמה ממסורת הטאינו בפורטו ריקו, ויקטור סאנשס ומנולו המקסיקנים (תלמידיו של קרלוס קסטנדה) בדרך לוחם האור והמוות, אד-אומה משבט המאיה אשר חלקה איתו את תהליך פתיחת הלב, וחניכה למסתורי הנאורי (אנשי הזאב) בסיביר על ידי אלכסיי המבורך".

המנהיגה השנייה, טרה (או טה-רה) לב-נאור, עסקה בעבר בתחום הבנקאות. לב-נאור מגדירה את עצמה כשמאנית. באתר המרכז מצוין כי לב-נאור עברה תקופת חניכה של עשר שנים אצל שמאנים משבטים שונים: "הוכשרה על ידי סבתא טווילה ניטש – אם משפחת הזאב משבט

<sup>1</sup> כל המידע על מידע אומטה ועל דוב טרובניק וטה-רה לב נאור מבוסס על [אתר האינטרנט של הקבוצה](#), על [ראיון בעיתון הארץ](#) מאת קובי בן-שמחון מ-2005 ועל עבודת המאסטר של ירון יבלברג משנת 2004. נעשו ניסיונות חוזרים לראיין את מנהיגיה ופורשיה של הקבוצה לצורך כתיבת הדו"ח, אך אלו סירבו לשתף פעולה או להתראיין.

הסניקה האינדיאני שזו גם הכשירה אותה להוראה וגם אימצה אותה למשפחת הזאב, סבתא קיטי משבט הלקוטה ממנה למדה את מסורת קשרי הטבק, הוכשרה ברפואת היגואר והצופית של שבט המאיה וכן בתדרי השמאניזם הכנעני הקדום. "לב-נאור פועלת גם כמנחת קבוצות, מרפאה ויועצת אישית.

סביב פעילות מרכז אומטה מתקיימת קהילה שבראשה עומדים טרובוניק ולב-נאור. המנהיגים הם שקובעים את הלך הרוח והפעילים הקרובים מקבלים את דרישותיהם. בנוסף לקבוצה הקרובה מתקיים גם מעגל תמיכה חיצוני ורחב יותר של קהל שמגיע לטקסים ולייעוץ. מעמוד הפייסבוק של הקבוצה ניתן ללמוד על תחושת הקהילתיות של הקבוצה ועל ההערכה של חבריה לשני המנהיגים, ובמיוחד כלפי לב-נאור. להלן כמה דוגמאות, הלקוחות מהודעות שפורסמו בקבוצת אומטה בפייסבוק:<sup>2</sup>

"בטקס מיוחד זה, אנחנו מתברכות ומתברכים באופן מיוחד בשמאן שמנחה את טקס הלבנה המלאה. טהרה, שמאן החלומות וזקנה מכובדה תנחה את הטקס וזו זכות גדולה ומיוחדת עבור כולנו. הזדמנות להיות קרובים קרובים לאהבה של אמא אדמה" (01.11.2014)

"כל בת אדמה וכל בן אדמה מכיל בתוכו כמיהה להיות חלק מקהילה שרואה אותו, נותנת לו את המקום המתאים לו ומקבלת אותו באהבה. הקהילה הזו היא משפחת הנשמה. הקהילה הזו היא שער פתוח לרווחה לחיים מלאי סיפוק, הנעה ועשייה. אני זכיתי במשפחה נפלאה כזו והיא כוללת מנהיגה מכובדה ורבת חסד - טרה ואת יד ימינה המרהיב - דב. במשפחתי אחיות ואחים שכל אחת ואחד מהם מופלא בדרכו." (15.08.2014).

### **אירועים וטקסים**

'מרכז אומטה' מקיים מספר רב של אירועים בכל חודש (לפחות פעמיים בשבוע). בטקסים אלו השמאנים יוצרים מרחב מקודש שבמרכזו המדורה, סביבה מתקבצים המשתתפים. כיון שבאומטה מושם דגש על רוחניות נשית, בחלק מטקסי הקבוצה מוקם אוהל אדום, המסמל את הרחם ואת כוחה של האימהות המקודשת ומטרתו לספק תחושת העצמה לנשים המתכנסות בו. בנוסף, בכל חודש נערכים אירועים ללא-תשלום המיועדים לקהל הרחב, כגון טקסי לבנה מלאה ואירועים המיועדים לנשים. בכתבה בעיתון מ-2005 מצוין כי בטקסים הפתוחים של אומטה משתתפים כ-200 איש.<sup>3</sup> אולם, מספר הפעילים הקבועים של המרכז כולל רק עשרות בודדות.

<sup>2</sup> מטעמי פרטיות שמות כותבי הפוסטים הושמטו.

<sup>3</sup> בן שמחון, 2005.



מתוך עמוד הטקסים, אתר 'אומטה'

על פי האתר של המרכז רוב האירועים והסדנאות מותנים בהרשמה ובתשלום מראש, וחלק מהסדנאות סגורות למוזמנים בלבד. לרוב, מדובר באירועים חד פעמיים, אך יש כאלו המהווים חלק מסדרה כמו: 'שורשים ועצמות', המוגדרת כסדנא "לאלה אשר מרגישות ומרגישים שיש בתוכן/ם דבר שכמהה לשרת את אמא אדמה/ הגבירה/ האמא הגדולה של כולנו, ורק הדרך אינה ידועה". כמו-כן, מתקיימת קבוצת הכשרה ל-'דרך השמאן'. פעילויות נוספות כוללות טיולים ברחבי הארץ במקומות מקודשים, בהשראת ספרו של דוב טרובניק *ההיסטוריה הנשית הנשכחת של ארץ ישראל* (הוצאה עצמית).

### פעילות מקוונת

הפעילות המקוונת של מרכז אומטה כוללת אתר אינטרנט וערוץ [Youtube](#) שנפתח על ידי טרובניק בסביבות שנת 2009 (ואיננו מעודכן מאז 2012). [אתר האינטרנט](#), אשר נפתח בשנת 2012, כאשר מרכז הרוח הגדולה שינה את שמו ל-'אומטה', כולל מידע על הקבוצה, לוח שנה של אירועים קרובים, הסברים על טיפולים אלטרנטיביים שמנהיגי הקבוצה מציעים, ספרים לרכישה, מאמרים על שמאניזם שנכתבו על ידי טרובניק ולב-נאור ואפשרות להרשמה לקבלת ורכישת חומרים נוספים.

מרכז אומטה ניהל גם עמוד פייסבוק, אך הוא לא צלח ונסגר בשנת 2014 בשל חוסר עניין. לעומת זאת, קבוצת הפייסבוק הישראלית שעוסקת בניאו-שמאניזם, שנפתחה גם היא על ידי בני הזוג, זוכה להתעניינות רחבה יחסית. קבוצה זאת, שאינה פתוחה לציבור הרחב, משמשת לא רק את חברי אומטה, אלא גם אנשים נוספים העוסקים ומתעניינים בפרקטיקה השמאנית. נכון לסוף חודש אוקטובר 2014 חברים בקבוצה זו כ-1,850 איש.

### מוצרים למכירה

מרכז אומטה מציע למכירה דיסקים של שירה ומוזיקה שמאנית; ספרים על שמאניזם וכישוף בתרבויות שונות (כגון "סיפורה של בעלת האוב מעין דור"), שרובם נכתבו ע"י טרובניק – שגם כתב בעבר [טור באתר NRG](#).

### 'הרשת של ה-אמא'

בנוסף למרכז ההכשרה השמאנית ובנפרד ממנו, מנהלים מנהיגי אומטה גם את ['הרשת של האימא'](#)<sup>4</sup>. זוהי, לטענתם, רשת בינלאומית, המחזיקה אתר דו-לשוני ובו מידע אודות דרכי

<sup>4</sup> המידע בסעיף זה לקוח מן האתר.



הצטרפות ופרקטיקות שמאניות הנוגעות לה-אמא. ה-אמא מתוארת באתר כ-"אלה האם", שבראה את העולם ומתגלמת דרך הטבע. הטענה היא כי ה-אמא נכנסה לתוך דוב טרובניק והורתה לו להעבירה לאנשים נוספים, אשר בתורם יעבירו אותה הלאה ויוכלו לתקשר איתה. בנוסף, היא הורתה לו לבנות את 'הרשת של ה-אמא' והעבירה הוראות מדויקות לו ולכל מי שמבקש להיות חלק ברשת.

האתר מציין כי קבלת ה-אמא על ידי מאמינים אחרים היא בחינם, אולם המצטרפים לרשת מחויבים לפעול להשגת אנשים חדשים ולהעברת השמות לטרובניק. משתתפים שכבר הפכו לחלק מהרשת וה-אמא הועברה אליהם, יכולים לחלוק בטקסים את חוויותיהם מההתקשרות עם ה-אמא ומן הנוכחות בטקסים קודמים. קבלת ה-אמא היא לשבעה חודשים בלבד. מכיוון שלאנשים המהווים חלק מהרשת חשוב שלא לאבד קשר עמה, הם משתדלים להעבירה לאחרים לאחר תום שבעת החודשים ובכך לזכות להכיל אותה לשבעה חודשים נוספים. המספר שבע מסמל בעיני אנשי הרשת קסם, אי-הגיון ומיסטיקה. גם ילדים יכולים לקבל את ה-אמא ומגיל 15 אף להעביר אותה. בנוסף, מצוין כי ניתן לקבל את ה-אמא מספר פעמים ולהיוועץ בה לכל צורך, גם אם הוא קטן ולא משמעותי.

הכניסה של המשתתפים אל הרשת של ה-אמא, כלומר האפשרות להעביר ולקבל את ה-אמא נעשית באמצעות טקס, אשר במהלכו מסופר סיפור קבלת ה-אמא על ידי דוב. בטקס נוכחים 7 משתתפים בני אותו מין, המתבקשים להתלבש בצבע שחור. 'המעביר' מכסה את עיניו בבד שחור, ומדמיין 'כוכב אור בן 7 קרני אש בלב'. כל קרן מכוונת רעיונית ללבו של אחד משבעת האנשים שבחרו לקבל את ה-אמא, ודרך הקרניים האלו ה-אמא נכנסת לתוך אלו שמקבלים אותה. המקבלים אינם עושים דבר מלבד 'להיפתח לאנרגיה של המעביר'. אורכו של הטקס הוא כ- 15 דקות והוא מתרחש בשילוב צלילי חליל בלבד. עם תום הטקס, מחולקים דפים למשתתפים והם רושמים שמות ודרכי תקשורת של 'המקבלים'.

### **סיקור תקשורתי וביקורת**

בתוכנית הריאליטי "עונת החתונות", ששודרה בשנת 2010 ברשת HOT, נשמעה ביקורת על מנהיגי אומטה (בזמנו הרוח הגדולה) והמאמינים השמאנים. בתוכנית הוצגה התנהלותם של דוב, טרה ותלמידיהם במהלך ההכנות לטקס החתונה השמאנית של טרה ודוב והוצג גם מהלך הטקס עצמו. התוכנית חשפה במעט את היחסים הקרובים בין בני הזוג לחברי הקהילה, שנרתמו לסייע בתכנון הטקס ובביצועו והציגה באופן מגוחך את הלבוש הנהוג בטקסים ואת מנהיגי הקבוצה.

כאמור לא ניתן היה לקבל תגובה מחברי מרכז אומטה או מאנשים שפרשו ממנו בנוגע לביקורת האפשרית כנגד התנועה, כיוון שהם סרבו להתראיין לדו"ח (ר' הערת שוליים 1).

## 2.2. מרכז מעוף מקודש

**מעוף מקודש - מרכז ללימודי שמאניזם וריפוי תודעה**<sup>5</sup> הוא מרכז ניאו-שמאני הממוקם בקרית טבעון. מרכז מעוף מקודש מנוהל על ידי אורלי ניסן-יהלום ויוסי יהלום והוא מרכז קטן יחסית. ניסן-יהלום מגדירה את עצמה כמתקשרת ומורה רוחנית, אשר עברה חניכה בשנת 1995 בשמורת קטרוגוס של **שבט הסנקה** על ידי 'זקנת השבט טווילה ניטץ' (בדומה לטרה לב-נאור ודב טרובניק). בנוסף לכך, היא נחנכה לדבריה למסורת השמאנית ול-'משפחת הזאבים', המהווים את המורים הרוחניים של שבט זה. יוסי יהלום הגיע אל השמאניזם מעולם התעשייה והניהול, ומגדיר את עצמו כשמאן, הילר ומורה להתפתחות אישית גבוהה, ומפתח שיטת 'ריפוי התודעה'. על פי האתר, יהלום למד תחומים מגוונים של רפואה משלימה כגון רייקי, הילינג, הכנות תמציות צמחים אנרגטיות, ובעקבות היכרותו עם אורלי החל לעסוק בשמאניזם. בשנת 2005, תוך כדי מדיטציה, קיבל יהלום באמצעות תיקשור את טכניקת הריפוי שאותה פיתח יחד עם אורלי. מאתר האינטרנט של המרכז לא ברור אם קיימת קהילה סביב שני המנהיגים.

**פעילות**

מרכז 'מעוף מקודש' עורך טקסים בחגים שמאניים, הכוללים טקסי לבנה מלאה, שמטרתם ליצור חיבור אנרגטי לירח, להאיר חלקים מוצלים באדם ולאפשר שינוי. טקסים אלו מתקיימים באמצע החודש העברי, ובהתאם, נערכים במועד של חלק מהחגים העבריים ולעתים תוכנם מתייחס לכך (כגון התייחסות לחירות בפסח). יחד עם זאת, המרכז מקיים גם 'טקסי שמש', ובאופן כללי ניתן לומר שהטקסים שהוא עורך קשורים יותר לתרבות הנאו-שמאנית המערבית מאשר לתרבות היהודית. כל הטקסים פתוחים לציבור וללא עלות. בנוסף, המרכז עורך, תמורת תשלום, טקסים אישיים של ריפוי והעצמה המותאמים אישית לאירועים בחיי האדם, כגון חתונה, התבגרות ועוד.

כמו כן, המרכז מציע קורסים ללימוד הדרך השמאנית, כדוגמת קורס בשם 'רפואת השמאן – קורס בשמאניזם ובפילוסופיה אינדיאנית'. בנוסף לקורסים הממושכים, המרכז עורך סדנאות קצרות שבהן ניתן ללמוד פרקטיקות שמאניות, כדוגמת 'סדנת טוטם' שבה לומדים על משמעותן של חיות הטוטם; סדנת "גלגל הצבעים האינדיאני"; וסדנת 'השלמת צורות בריאה' שמטרתה לפתוח חסמים ואפשרויות בחייו של האדם. בנוסף מקיים המרכז סדנה של הכוונה לזוגיות והרמוניה בדרך השמאן.

בנוסף לקורסים ולסדנאות, המרכז מציע גם טיפולים. בין טכניקות הטיפול המוצעות ניתן למנות: דמיון מודרך, הילינג אנרגטי, נשימה מודעת, תיקשור וריפוי תודעה.

<sup>5</sup> המידע על מעוף מקודש מבוסס על אתר האינטרנט דלעיל ועל ועמוד הפייסבוק של המרכז.

**מוצרים**

באתר של 'מרכז מעוף מקודש' ובדף הפייסבוק מוצעים למכירה מוצרים שונים, דוגמת קלפי סגולה, המבוססים על ספר מאת ג'יימי סאמס ודייוויד קארסון ושנעשו בעבודת יד של אורלי נירן-יהלום. בנוסף לאפשרות לרכישת הקלפים, המרכז מעביר סדנאות העושות שימוש בקלפים ומציע קריאה אישית בקלפים למעוניינים בכך. כמו כן, מציע המרכז למכירה שרשראות "בעלות תכונות אנרגטיות", פרחים מהם ניתן להכין תמצית ריפוי וספרים שנכתבו ע"י נירן-יהלום.

מתוך אתר האינטרנט של 'מעוף מקודש' - קלפים בעבודת יד למכירה

### 2.3. מרכזים קטנים ויחידים העוסקים בניא-שמאניזם

#### תומר פיין

תומר פיין מגדיר את עצמו כאיש רפואה אינדיאנית<sup>6</sup>. בשנת 1993 פיין טס למקסיקו ולמד שם במשך שנתיים מתלמיד של שמאן בשבט הוויצ'ול. לאחר שנתיים החל לדבריו ללמוד על רפואה שמאנית מקאטוסה, איש הרפואה של השבט, ובעקבות כך הוכשר כמרפא. פיין מציע קורס של לימוד שמאניזם דרך 'מעגל רפואה'. הקורס מורכב מארבעה שלבים שבהם נלמדות פרקטיקות ריפוי שמאניות. בנוסף הוא מקיים פעילויות אישיות כגון טקסי בגרות, טקסי איחוד ופרידה וערבי חוויה לאירועים כגון ימי הולדת, המבוססים על מסעו האישי של פיין ועל פרקטיקות שמאניות וכוללים פעילויות כמו הכנת 'שרשרת כוח' מצמחי מרפא. בנוסף עורך פיין טקסי Sweat Lodge, שמטרתם, לדבריו, לחזק את האדם ואת תחושת החיות שלו ולאפשר לו שינוי ולידה מחדש.

#### נטע אלוני

נטע אלוני הקימה ומנהלת מרכז ניא-שמאני בקיבוץ מעגן מיכאל בשם 'טנקה - מרכז מודעות וצמיחה בדרך האינדיאנית'<sup>7</sup>. על פי אתר האינטרנט של המרכז, אלוני, בעלת תואר שני בתרפיה הבעתית באומנויות, למדה שמאניזם מהמורים האינדיאנים בר הארט וריינבו איגל ובשנת 1998 עברה חניכה בשם Vision Quest. אלוני עורכת סדנאות שונות, כגון 'צוהר אינדיאני' – סדנה המיועדת לצוותי עבודה המעוניינים להכיר את תפיסת העולם האינדיאנית. סדנאות נוספות שמתקיימות הן ה-Sweat Lodge וכן סדנת בניית תופים אינדיאנים. בנוסף, המרכז מציע קורסים ופעילויות המיועדים רק לנשים, כדוגמת הכשרת מנחות למעגלי נשים ופעילויות לבת מצווה וחתונה.

#### אייל קופליס

אייל קופליס מגדיר את עצמו כשמאן ומטפל הוליסטי<sup>8</sup>. לדבריו, הוא הוכשר לטיפול שמאני במים אצל שני שמאנים בברזיל, נחנך לשבט הארווקה בניו-מקסיקו, צורף לכנסייה האינדיאנית של צפון אמריקה ואף מוסיף ולומד כיום אצל איש רפואה בשבט האפאצ'י במקסיקו. קופליס מעביר סדנאות כגון סדנת Sweat Lodge, בניית תוף אינדיאני וסדנה שנקראת 'דרך המים לרפואה ואהבה', המתמקדת בתפקידם של המים ככוח ריפוי. קופליס מציע גם טיפולים

<sup>6</sup> המידע על תומר פיין מבוסס על אתר האינטרנט דלעיל ועל עמוד הפייסבוק שלו.

<sup>7</sup> המידע על נטע אלוני מבוסס על אתר האינטרנט דלעיל.

<sup>8</sup> המידע על אייל קופליס מבוסס על אתר האינטרנט דלעיל.

אלטרנטיביים כגון טיפול הילינג ואיזון לנשים בהריון, ואקווה יוגה לנשים בהריון, לנשים לאחר לידה ולתינוקות.

### 3. סיקור עיתונאי בארץ

לאורך השנים, ובעיקר בין 2005 ל-2011, נחשפה תנועת הרוח הגדולה / אומטה בתקשורת ומנהיגיה התראיינו בגופי תקשורת מרכזיים כגון Mako ועיתון 'הארץ' וכן הופיעו (כאמור לעיל) בתוכנית טלוויזיה בערוצי HOT. בכתבה מאת איל שפירא באתר Mako<sup>9</sup> מתואר טקס לבנה מלאה שנערך במערה במדבר ואורגן על ידי 'הרוח הגדולה' – בית הספר הישראלי לתרבות אינדיאנית ושמאניזם, (שמם הקודם של אומטה). הטקס תואר כחוויה מיסטית מרהיבה שנמשכה שלוש שעות ולוותה במוזיקה שמאנית, כשחלק מהמשתתפים לובשים בגדים טקסיים מהמסורת האינדיאנית.

בכתבה בעיתון 'הארץ', מאת קובי בן-שמחון<sup>10</sup>, מתואר מהלכו של טקס לבנה המלאה, שניהל דב טרובניק במסגרת 'הרוח הגדולה'. השמאניזם מוגדר בכתבה כפעילות פולחנית ומאגית, שמערך האמונות שלה כולל אמונה ברוחות. בכתבה מוסבר כי הטקס הוא חג של אמא אדמה, שניתן לקבל בו מסרים מיסודות הטבע השונים (אש, אדמה, אוויר ומים) באמצעות מדיטציה של דמיון מודרך, שבה המשתתפים מתבקשים לצאת מחוץ לגופם באופן זמני. הכתבה מציינת מקצועותיהם של המשתתפים בפעילות, כגון עורכי דין והנדסאים, (כנראה) כדי להדגיש כי מדובר באנשים משכילים שמבחינתם שמאניזם הוא דרך חיים לגיטימית לכל דבר. עם זאת הכתבה מדגישה את הלבוש הטקסי ומציגה אותו כמשונה.

בכתבה אחרת, שפורסמה על ידי קרן להמן בפורטל NRG נוצר רושם כי שמאנים הם למעשה פגאנים<sup>11</sup>. כתבה זו תיארה את האופן שבו פגאנים ישראלים חוגגים את הלילה הארוך בשנה וכללה, בנוסף לפגאנים ישראליים, סיקור של 'הרוח הגדולה'. טרה לב נאור התראיינה לכתבה והסבירה כי היום הארוך בשנה מוקדש לחגיגת החושך, שממנו נבראים דברים חדשים ולכן נערך טקס הממחיש את חשיבות ההרמוניה בטבע ואת האיזון בין החושך לאור. בדומה לכתבות האחרות דלעיל, טון הכתיבה לא היה ביקורתי – מגמה שנמשכה גם בכתבות שהתפרסמו על מרכז 'מעוף מקודש' (בידיעות אחרונות ב-2013) ועל מרכז 'טנקה' (מעריב, 2011).

<sup>9</sup> איל שפירא, 2009, [מתחברים לרוח הגדולה](#), אתר Mako.

<sup>10</sup> ר' בן שמחון, 2005.

<sup>11</sup> קרן להמן, 2009, [הלילה הכי ארוך: פגאנים ישראלים חוגגים את ה-21.12](#), אתר NRG.

## 4. ביקורת נגד התנועה

בישראל, לא ידוע על פעילות אנטי-כיתתית נגד ניאו-שמאנים, לא מצד 'יד לאחים', ארגון חרדי הנאבק ב-'טמיעה, התבוללות, מיסיון וכתות' הכולל באתר האינטרנט שלו רשימה של כ-50 קבוצות ולא מצד המרכז הישראלי לנפגעי כתות – הגוף המוביל בפעילות נגד כתות בישראל. כמו כן, לא ידוע על פעילות מצד רשויות המדינה או בתי המשפט.

יש לציין כי ברחבי העולם הביעו ארגונים ילידיים שונים ביקורת על הנאו-שמאניזם וטענו כי הוא מרדד את המשמעויות העמוקות של השמאניזם בכדי לפנות לקהל מערבי ומשתלט על נכסי תרבות לא-לו (Mayer, 2008). ביקורת שכזו לא נשמעה בישראל.

ביבליוגרפיה וספרות מחקרית על התנועה, בארץ ובעולם (חלקי):

Aldred, L. (2000). Plastic shamans and Astro turf Sun Dances: New Age Commercialization of Native American Spirituality. *The American Indian Quarterly*, 24(3), 329-352.

Bloch, J. P. (1998). *New Spirituality, Self, and Belonging: How New Agers and Neo-Pagans Talk about Themselves*. Praeger Publishers.

Crockford, S. (2010). Shamanisms and the Authenticity of Religious Experience. *Pomegranate*, 12(2).

Harvey, G. (Ed.). (2003). *Shamanism: A reader*, Psychology Press.

Jakobsen, Merete Demant. 1999. *Shamanism: Traditional and Contemporary Approaches to the Mastery of Spirits and Healing*. New York: Berghahn Books.

Lindquist, Galina. 1997. *Shamanic performances on the urban scene: Neo-Shamanism in Contemporary Sweden*. Stockholm: Stockholm University

Mayer, G. (2008). The Figure of the Shaman as a Modern Myth: Some Reflections on the Attractiveness of Shamanism in Modern Societies. *Pomegranate*, 10(1).

Sanson, D. (2009). New/old spiritualities in the West: Neo-shamans and neo-shamanism. Handbook of Contemporary Paganism, 433-462.

Rothenberg, C. E. (2006). New Age Jews: Jewish Shamanism and Jewish Yoga. *Jewish Culture and History*, 8(3), 1-21.

Ruah-Midbar, M. (2012). Current Jewish Spiritualities in Israel: A New Age. *Modern Judaism*, 32(1), 102-124.

יבלברג, י., (2004) **שאמניזם, רציונליות ונשיות בישראל של תחילת האלף השלישי**  
(עבודת מוסמך), אוניברסיטת תל-אביב

**הכינו את הדו"ח: ד"ר מריאנה רוח-מדבר שפירא, הילי רצון, ד"ר רחל ורצברגר**

**תאריך עדכון אחרון: 21.8.16**